

6. WYDZIAŁ MATEMATYCZNO-FIZYCZNY
1915—1916.

Najmłodszy z wydziałów T. K. N., które powstały w dziesięcioleciu 1906—1916, Wydział Matematyczno-Fizyczny został uruchomiony dopiero na jesieni 1915 r.

Nauki matematyczno-fizyczne były wykładane na Wydziale Przyrodniczo-Matematycznym; z biegiem czasu jednak, w miarę rozwoju przedmiotów biologicznych, charakter Wydziału ulegał zmianie, stając się stopniowo czysto przyrodniczym; matematyka, kurcząc się coraz bardziej, figurowała w końcu tylko jako przedmiot pomocniczy w wykształceniu przyrodniczym.

Taki stan rzeczy budził troskę ludzi, interesujących się naukami matematyczno-fizycznymi, a w szczególności Zarządu i członków Koła Matematyczno-Fizycznego w Warszawie. Myśl, że tak ważna i w życiu społecznym nieodzowna gałąź nauki nie powinna być pomijana w jedynej wówczas instytucji polskiej w Królestwie, krzewiącej wiedzę wyższą, i że powinna przejść pod opiekę fachową, znalazła wyraz w projekcie utworzenia oddzielnego Wydziału.

Za pierwszy zaczątek Wydziału można uważać cykl wykładów, ułożony i zorganizowany w r. 1913 przez Koło Matematyczno-Fizyczne i zgłoszony do Wydziału Technicznego T. K. N., który też z całą gotowością użyczył gościny przedstawionym prelegentom.

W cyklu tym wykładali pp.:

Zygmunt Straszewicz — Dyagnostykę ciał sztywnych,

Stefan Straszewicz — Zasadnicze pojęcia teorii mnogości,

W. Werner — Wstęp do współczesnych teorii elektryczności.

Projekt utworzenia samodzielnego Wydziału dojrzał ostatecznie na wiosnę r. 1915, podczas obrad nad potrzebami wykształcenia matematycznego, jakie toczyły się w sekcji matematycznej Komisji do urządzenia Szkół Wyższych. Sekcja złożona z wykładowców na Wydziałach

Przyrodniczym i Technicznym T. K. N. pp.: M. Grotowskiego, J. Krasowskiego i M. Pożaryskiego oraz zaproszonych pp.: Z. Straszewicza, W. Wernera i W. Wójtowicza, opracowawszy program Wydziału matematycznego przyszłego Uniwersytetu Warszawskiego, uznała za rzecz równie pilną, a przytem możliwą do niezwłocznego urzeczywistnienia, rozszerzenie zakresu wykładów z matematyki w T. K. N. Za najwłaściwszą drogę, rokującą możliwość pomyślnego rozwoju uważano utworzenie oddzielnego Wydziału; tylko mając wyodrębniony kontyngens słuchaczy i możność dostosowania programu do ich potrzeb i przygotowania, możnaby postawić właściwie sprawę wykształcenia matematycznego tych wszystkich, którzy z jakichkolwiek względów nie mogą uczęszczać do wszechnic oficjalnych.

Sekcja niezwłocznie przystąpiła do opracowania programu nowego Wydziału, przekształciwszy się w tym celu na Komisję programową, i poleciła pp.: Grotowskiemu i Krasowskiemu przeprowadzenie sprawy w Wydziale Przyrodniczym, jednocześnie zaś Koło Matematyczno-Fizyczne poparło tę inicjatywę przez wystosowanie umotywowanego podania do Zarządu T. K. N. i przez delegowanie pp.: Pożaryskiego i Straszewicza do osobistego porozumienia się z Zarządem.

Te starania zostały uwieńczone pomyślnym skutkiem: d. 30 czerwca odbyło się zebranie organizacyjne nowego Wydziału, zwołane przez Przewodniczącego Wydziału Przyrodniczego, p. J. Sosnowskiego.

Do kierownictwa Wydziału powołano pp.:

Z. Straszewicza jako dziekana

J. Krassowskiego jako sekretarza i

W. Wójtowicza jako delegata do Zarządu T. K. N.

Zarząd w tym składzie dokonał tylko pracy organizacyjnej, gdyż już w lecie p. Straszewicz zrzekł się godności dziekana wskutek powołania go na stanowisko rektora Politechniki Warszawskiej.

Na jego miejsce zaproszono p. J. W. Wójtowicza, obowiązek delegata do Zarządu objął p. M. Grotowski.

Wydział nie opracowywał nowego regulaminu, lecz przyjął tymczasowo regulamin Wydziału Przyrodniczego, który obowiązuje go do tychczas.

Wynikiem prac Komisji programowej był program tymczasowy, który następnie posłużył za punkt wyjścia przy układaniu ostatecznego programu Wydziału. Komisja wyszła z założenia, że przyszli słuchacze Wydziału będą mieli dość poważne braki w swym wykształceniu matematycznym.

Jeśli w każdej nauce ciągłość i systematyczność kształcenia jest warunkiem nadzwyczaj ważnym, to w matematyce, gdzie żaden krok naprzód nie może być uczyniony bez dobrego ugruntowania poprzednich, program nie zawierający żadnych skoków, lecz prowadzący ucznia stopniowo przez trudności abstrakcyjnego myślenia jest pierwszym i nieodzownym warunkiem. Z tego względu Komisja zdecydowała się na poświęcenie znacznej części pierwszego roku na dopełnienie i rozszerzenie wiadomości słuchaczy z zakresu matematyki elementarnej.

Gruntowniejsze i obszerniejsze traktowanie tych przedmiotów narzucało się jeszcze z innego względu: przyszli wychowawcy Wydziału Matematycznego w przyszłości zajmą prawdopodobnie miejsca nauczycieli matematyki w szkołach średnich, przeto zapoznanie ich w sposób możliwie dokładny i naukowy z przedmiotami ich przyszłego wykładu powinno być uważane za ważny obowiązek Wydziału.

Obawa obniżenia poziomu wykładu w T. K. N. spowodowała, że większość wykładających nie stanęła na stanowisku Komisji programowej; opracowano więc plan inny, z którego usunięto matematykę elementarną, natomiast włączono do kursu pierwszego roku pewne działy matematyki wyższej.

Poza wykładami obowiązującymi ogłoszono też kilka wykładów luźnych, bądź nie wchodzących według planu na wyższe Kursy.

Statystyka wykładów i ćwiczeń w pierwszym roku istnienia Wydziału Matematyczno-Fizycznego przedstawia się, jak następuje:

	Zapowiedziano		Wygłoszono	
	Wykładów	Tygodn. godzin	Wykładów	Tygodn. godzin
W półroczu jesiennym:				
Przedmiotów obowiąz. .	7	22	6	18
" wolnych .	5	14	2	6
W półroczu wiosennym:				
Przedmiotów obowiąz. .	7	20	7	20
" wolnych .	2	6	1	2

Przedmioty obowiązkowe na pierwszym Kursie trwają cały rok; dopiero na Kursach wyższych są przewidywane wykłady półroczne.

Poziom wykładów, zgodnie z opinią Wydziału, wyrażoną przy układaniu programu, miał nosić charakter uniwersytecki, lecz poziom zapisanych słuchaczy nie pozwolił na utrzymanie go zaraz w pierwszym roku. Liczne braki, w przygotowaniu szkolnym słuchaczy, jakie niebawem się ujawniły, zmusiły do obniżenia poziomu wykładów: należało ugruntować wiedzę słuchaczy z matematyki niższej, przed zapoznaniem ich z wyższymi działami. Ta okoliczność wskazała dobitnie, że projektowany program nie da się utrzymać. Powstanie wyższych zakładów naukowych polskich, otwierając pole dla studjów młodzieży naszej, posiadającej maturę szkolną, z góry wyznaczało charakter przyszłych słuchaczy kursów systematycznych naszego Wydziału: będą to ludzie, którzy z tych czy innych powodów kursu szkoły średniej nie przeszli całkowicie lub też ukończyli zakłady nie dające świadectw dojrzałości. Tym należy dać przedewszystkiem uzupełnienie wykształcenia średniego i w ten sposób przysposobić ich do studjów na wyższym poziomie.

Że tą potrzebę odczuwali nietylko wykładowcy, lecz i sami słuchacze, świadczy podanie, złożone przez nich Główniej Radzie Naukowej, domagają się w niem słuchacze wprowadzenia Kursu przygotowawczego. Ulegając tej potrzebie, które samo życie na pierwszy plan wysunęło, Wydział zdecydował się powrócić do pierwotnego planu, proponowanego przez Komisję Programową; postanowiono pierwszemu Kursowi nadać w znacznej części charakter przygotowawczego, a przedmioty wyższe (matematyka wyższa, fizyka teoretyczna, chemja fizyczna, astronomja, historia i dydaktyka nauk ścisłych) przesunąć na kurs drugi i trzeci.

Na rok 1916/17 ogłoszono więc wykłady obowiązkowe dla I Kursu: algebra, geometria, trygonometria, geometria wykreślna i rzutowa, fizyka i chemja; nadto ćwiczenia z chemji oraz t. zw. manipulacje fizyczne (roboty z drzewa, tektury i szkła, przystosowywane do wykonywania prostych pomocy naukowych do fizyki i matematyki, tak niezbędnych dla przyszłego nauczyciela tych przedmiotów).

Przedmioty obowiązkowe w r. 1915/16 wykładali pp.:

T. Glixelli — chemię.

W. Gniazdowski — Geometrię wykreślną i rzutową.

M. Grotowski — Fizykę doświadczalną.

T. Gutkowski — Geometrię analityczną (półr. wios.).

W. Malinowski — Manipulacje fizyczne i Ćwiczenia początk. z fizyki.

R. Witwiński — Geometrię analityczną (półr. jes.).

W. Wójtowicz — Wstęp do analizy.

Wykłady pp. Glixellego, Gniazdowskiego i Grotowskiego odbywały się wspólnie dla słuchaczy naszego Wydziału i Wydziałów Przyrodniczego i Technicznego.

Wykłady luźne prowadzili pp.:

J. Rudnicki — Rachunek różniczkowy i całkowy (półr. I).

W. Werner — Rachunek wektorów (półr. I).

L. Wertenstein — Promieniotwórczość (półr. II).

Wykłady pp.: Z. Czubalskiego, K. Jabłczyńskiego, J. Krassowskiego, Leśniewskiego, S. Mazurkiewicza i S. Miłobędzkiego z różnych względów nie doszły do skutku.

Słuchacze są przyjmowani na zasadach, ogólnie przyjętych w T. K. N.; dzielą się na rzeczywistych, zapisanych na całokształt wykładów obowiązkowych, i na wolnych, zapisujących się na poszczególne przedmioty.

W półroczu jesiennym 1915/16 było słuch. 27, z czego 11 rzeczywist.

„ wiosennym 1915 „ „ 19, „ 6 „

Na półrocze jesienne 1916/17 zapisało się słuchaczyw. 24.

Stosunek nowopowstającego Wydziału do Komisji do urządzenia Szkół Wyższych został już przedstawiony w historii powstania Wydziału.

Z członków Wydziału objęli wykłady w Uniwersytecie i Politechnice pp. Grotowski, Jabłczyński, Krassowski, Mazurkiewicz i Rudnicki, nadto pierwszy dziekan Wydziału, p. Zygmunt Straszewicz został powołany na zaszczytne stanowisko pierwszego rektora Politechniki Polskiej w Warszawie.

Na rok 1916/17 przyjęto do grona wykładowych pp. St. Świderskiego, F. G. Wiśniewskiego i Fr. Włodarskiego.

Do Zarządu wybrano pp.: W. Wenera na dziekana, S. Świderskiego na sekretarza, T. Gutkowskiego na delegata do Zarządu T. K. N.

Wacław Werner,

III.

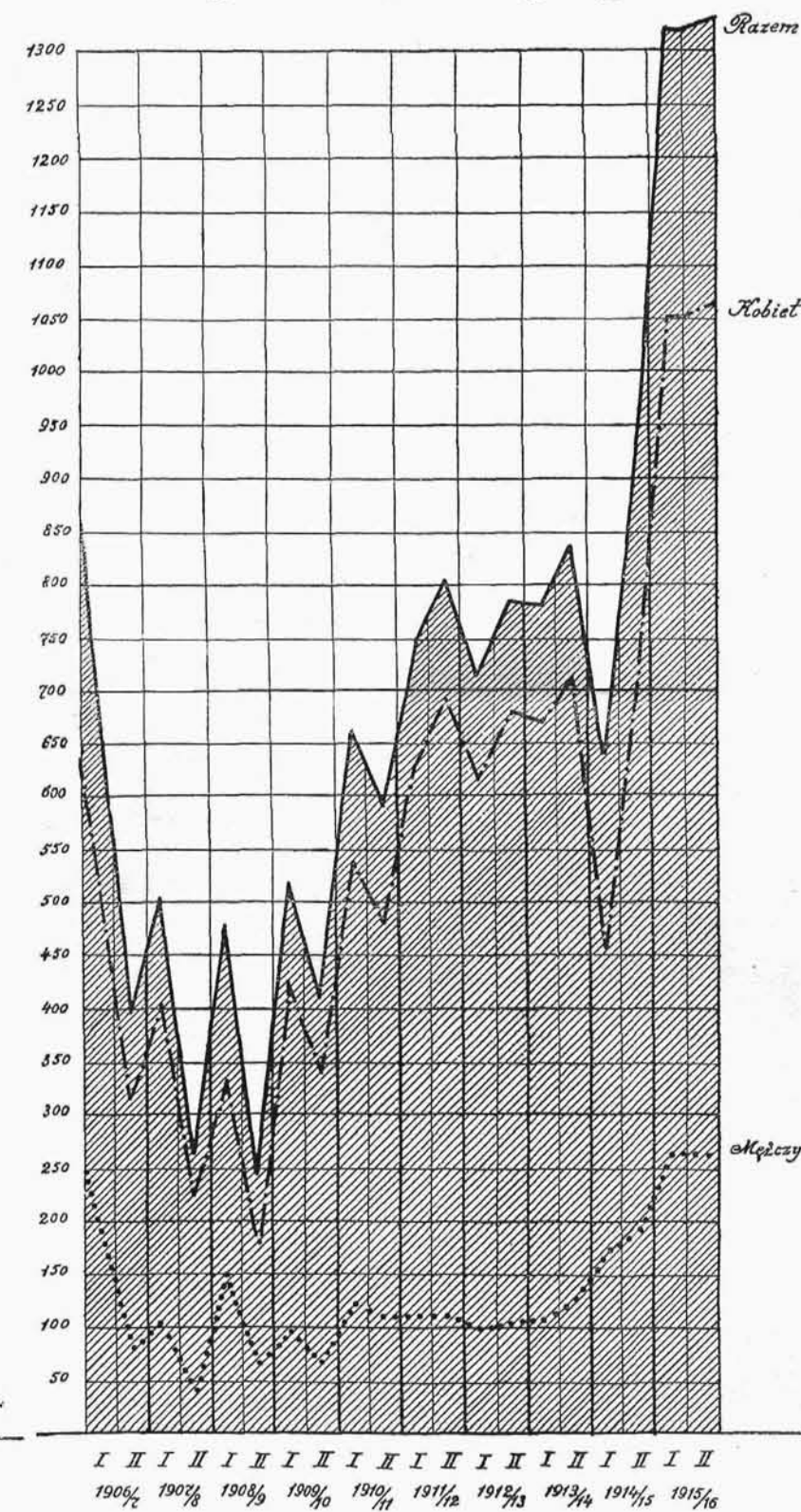
Tablica frekwencji słuchaczy na wszystkich Wydziałach Kursów Naukowych.
1906—1916.

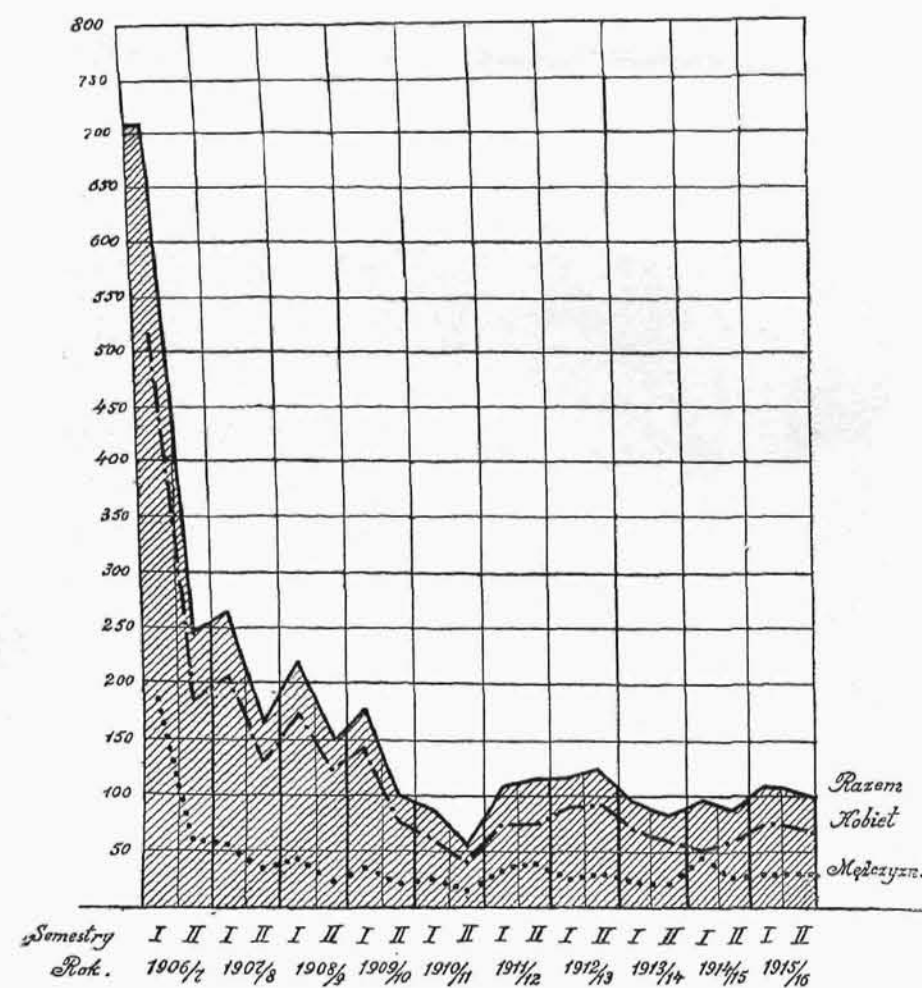

Frekwencja słuchaczy Iow. Wyższych Kursów Naukowych.

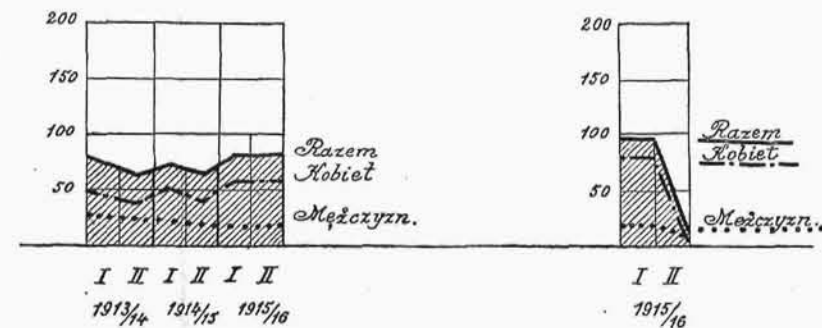
Wydział humanistyczny.

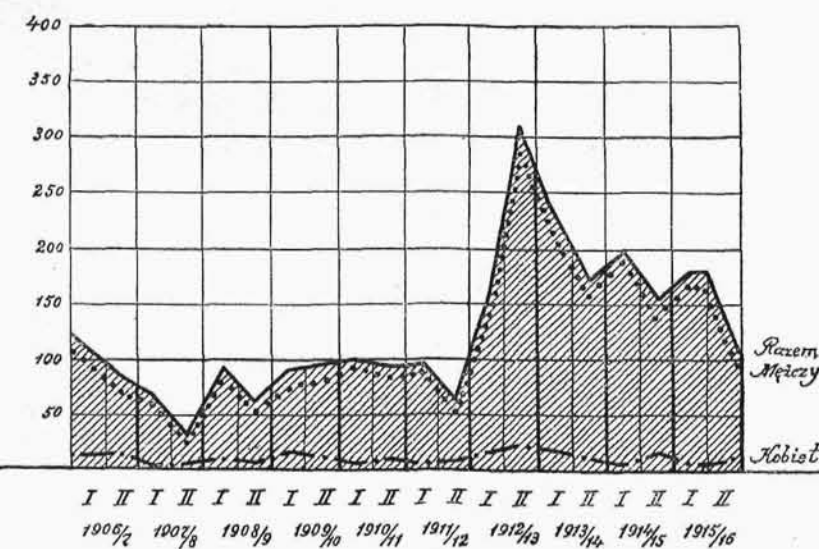
Wydział przyrodniczy.

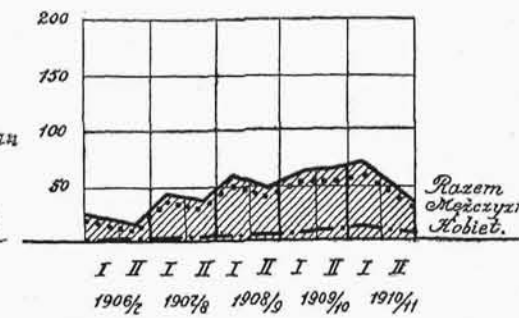
Wydział ogrodniczy. Wydział fizyko-matematyczny.

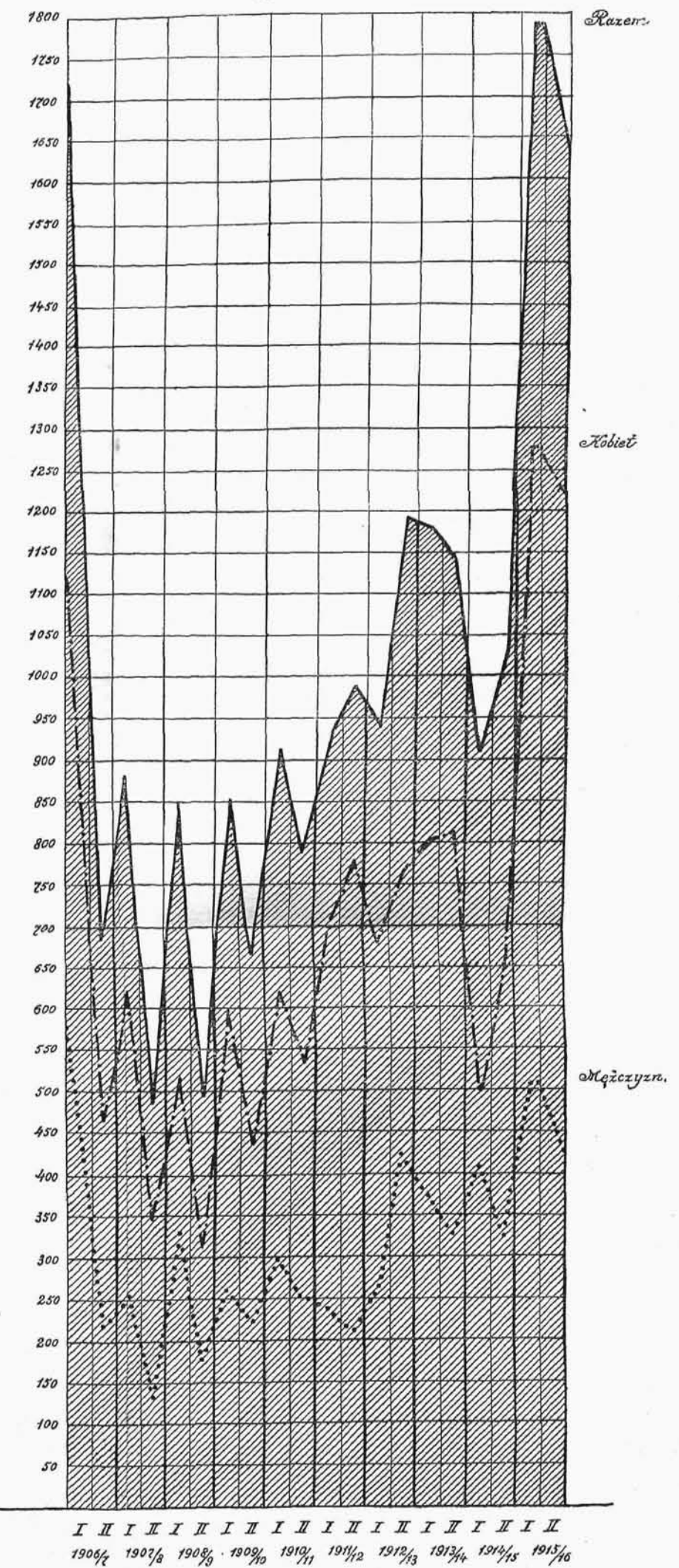
Wydział techniczny.

Wydział rolniczy.

Ogółem.

Ogólna liczba uczęszczających za okres 10 lat.

